

STEELINFORMATIE BIJ TWEE 18e-EEUWSE VERSIERDE PIJPEKOPPEN

door Cees Faas

Keesiemaet

KEESIEMAET, zo luidt de tekst op stelen behorende bij pijp-
koppen met een pijproker op de linkerzijde en een drinker op
de rechterzijde. Een dergelijke pijp staat op afb. 509 en 530
in "*De Nederlandse Kleipijp*" door Don Duco. In dit verband
komt ook de steeltekst *SOO KEES MAAT* voor. Bij voorbeeld op
afb. 472 en 473 in "*Kleipijpen*" door W.Krommenhoek en A.Vrij.
Qua inhoud van grondlagen vallen deze pijpen soms te dateren,
en wel rond 1700.

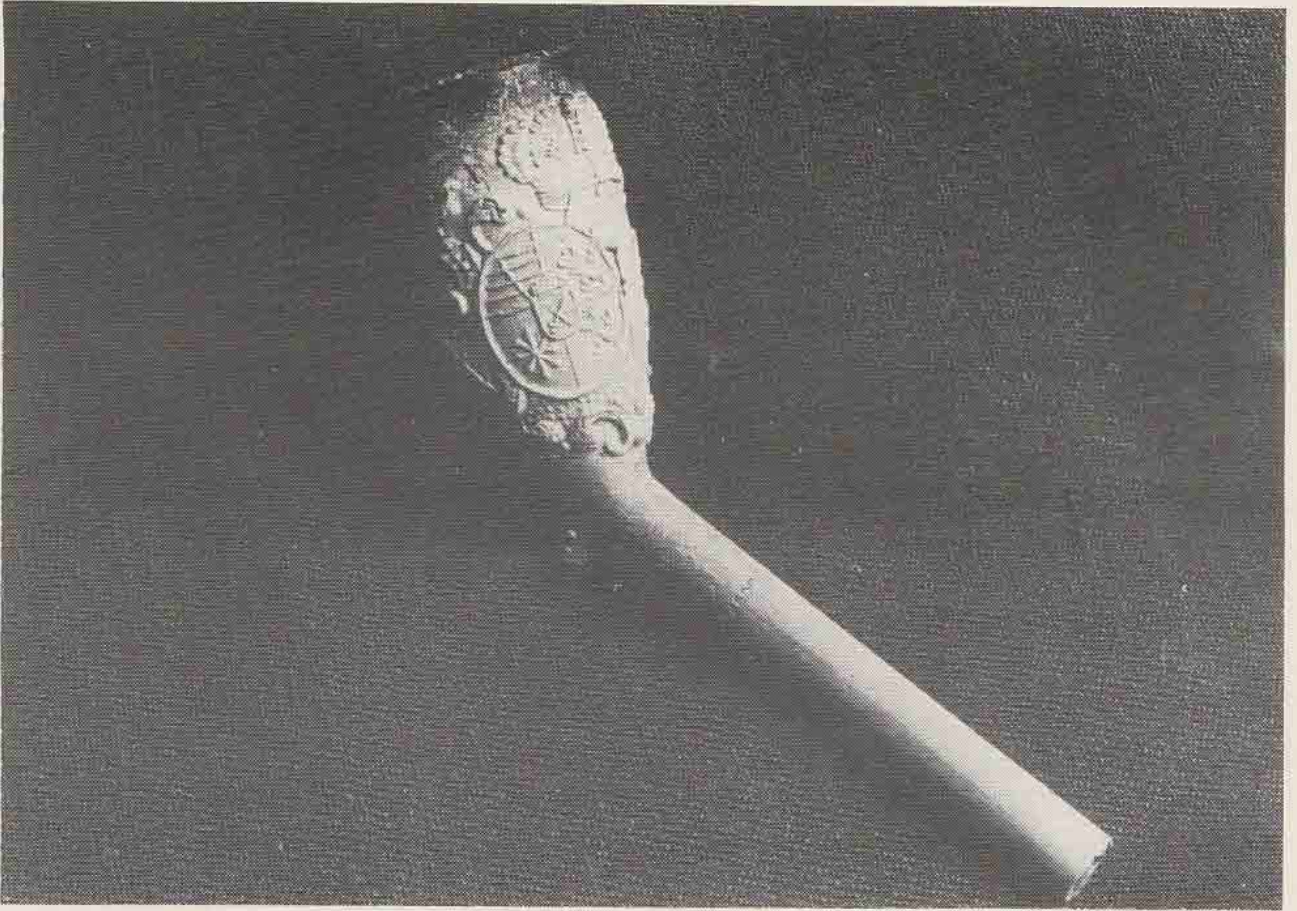
Wie is nu Keesiemaet?

Door een vrij scherpe pijpekop van dit type kan deze vraag
worden beantwoord. (afb. 1)

Keesiemaet is een aangeklede rokende c.q. drinkende aap. De a-
pekop is duidelijk geprononceerd, terwijl de arcering van de
achterpoten die de vacht aangeeft, goed zichtbaar is. Op 18e-
eeuwse wapenpijpen vinden we dezelfde arcering bij leeuwen en

afb. 1

afb. 2

afb. 3

eenhoorns terug. Volgens *"Van Dale, Handwoordenboek der Nederlandse Taal"* was *Kees* een roepnaam of bijnaam voor een aap, en stamde deze naam uit het voormalig Nederlands-Indië. Een voorbeeld van een aangeklede rokende aap staat in *"Tafereel van de Belacchende Werelt"* uit 1635 op een prent van Adriaan van de Venne, die het boek ook schreef. Van de Venne schreef, dat onder het publiek het optreden van deze aangeklede rokende aap op de Haagse kermis tot heftige reacties ten opzichte van het roken leidde. Aangezien apen alles nadoen, bestaan er ook drinkende apen. Een fraai voorbeeld hiervan is *"A Dutch Delft polychrome jug and cover, modelled as a monkey"*, vermeld in Christie's veilingcatalogus van 24 september 1985. Op de buik van deze schenkaap met een hoed als deksel, uit het eerste kwart van de 18e eeuw, staat: *"Kees den Aap dat gekkie heft melkt uyt zijn bekkie"*.

Bandstempel

Een bandstempel rondom de steel van een 45 mm hoge Goudse pijp uit rond 1750 bevat de tekst: SAXEN: EN LYPSICH I:GOUDA.

"Nur zwei sächsische Städte entwickeln sich im Verlauf des 17. und 18. Jh. zu Grossstädten: Leipzig als Handels-, Messe- und Universitätsstadt und Dresden", schreef H. Müller. (1)

Wellicht was Leipzig (sedert 1949 DDR) in de 18e eeuw reeds handelspartner van Holland. Op de pijpekop staan de wapens van Saksen (afb.2) en Leipzig (afb.3) onder de kroon van de keurvorst van Saksen, Friedrich August, die tevens koning van Polen was, hetgeen weer op andere pijpekoppen duidelijk werd gemaakt. (2)

Hetzelfde merk, *De vos op zijn gat*, kent de tekst GOD BLES DE KING, geplaatst op identieke wijze op de steel. (3)

NOTEN

1 H. Müller, Denkmale in Sachsen, pag. 76

2 W. Krommenhoek en A. Vrij, Kleipijpen, foto 871

Piet Smiesing, PKN XI, 44, Poolse pijpelogie, afb. 12

3 Don Duco, De Nederlandse Kleipijp, foto 39

ADVERTENTIE

Aangeboden: Stenen pijpen met afb. Leidens Ontzet, met op de steel: A.B. VAN DER REEP V/H FRANCHIMON HAARLEMMERSTRAAT 206. Een laat Van der Want-product. Prijs f15,-. Voorts diverse stenen pijpen. Dhr. v.d. Veire

OPLOSSING

De Loteling: 301, zie dwars: neus, mond en kin.